O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA’LIM VA ILM-FAN VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

“O‘ZBEK TILINING GLOBAL MAQOMI VA NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI”

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI

2026-yil
16-oktabr

SON KOMPONENTLI LUG‘AVIY BIRLIKLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI

LINGUOCULTURAL ANALYSIS OF LEXICAL UNITS WITH A NUMERAL COMPONENT

DOI: 10.52773/tsuull.conf.2026.10.16/PXDV2153

Jumayeva Muxlisa Elmurod qizi
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti magistranti
aspiro2122@gmail.com, 97 045 12 21

Annotatsiya. *Maqolada o‘zbek tilidagi son komponentli lug‘aviy birliklar (frazeologizmlar, paremalar, barqaror birikmalar) lingvokulturologik jihatdan tahlil qilinadi. Sonlarning xalq madaniyati, diniy-mifologik tasavvurlari va milliy dunyoqarash bilan bog‘liqligi ochib berilgan. Yetti, qirq, ming bir kabi sonlarning madaniy-semantik xususiyatlari misollar asosida yoritilgan hamda son komponentli birliklarning semantik guruhlari va madaniy qatlamlari aniqlangan.*

Kalit so‘zlar: *lingvokulturologiya, son komponenti, frazeologizm, parema, madaniy semantika, sakral son, til va madaniyat.*

Annotation. *The article provides a linguocultural analysis of Uzbek lexical units with a numeral component, including phraseological units, proverbs, and stable word combinations. It reveals the connection of numerals with folk culture, religious and mythological beliefs, and the national worldview. The cultural and semantic features of numerals such as yetti (seven), qirq (forty), and ming bir (one thousand and one) are illustrated through examples, and the semantic groups and cultural layers of numeral-component units are identified.*

Keywords: *linguoculture, numeral component, phraseological unit, proverb, cultural semantics, sacred number, language and culture.*

Til insoniyat madaniyatini avlodlardan avlodga yetkazuvchi vosita bo‘libgina qolmay, millatning dunyoni idrok etish usulini ham o‘zida saqlaydi. Til va madaniyat munosabati haqidagi qarashlar V. fon Gumboldt ta’limotiga borib taqaladi. Unga ko‘ra, til xalq ruhining tashqi ifodasidir [Гумбольдт, 1984: 68]. XX asr oxirida bu g‘oya lingvokulturologiya yo‘nalishida rivojlandi. V.V. Vorobyov, V.N. Teliya, V.A. Maslova kabi olimlar til birliklarida madaniy

ma’lumotning aks etishini tadqiq etdilar [Воробьёв, 1997: 36]. O‘zbek tilshunosligida bu masalalar antropotsentrik va kognitiv yondashuv doirasida o‘rganilmoqda, frazeologizmlar va paremalarning milliy-madaniy xususiyatlariga oid tadqiqotlar ham yaratilgan.

Sonlar tilning eng universal birliklari bo‘lib ko‘rinsa-da, ular faqat miqdorni bildirmaydi. Ko‘plab xalqlar madaniyatida ayrim sonlar timsoliy, sakral yoki baholovchi ma’no kasb etgan. Inson qadimdan olamni sanash, o‘lchash va tartibga solish orqali anglagan, shu sababli sonlar mifologik tafakkurning ajralmas qismiga aylangan. Bu tasavvurlar tilda, ayniqsa, barqaror birikmalar, ertak va dostonlar, maqol va matallarda saqlanib qolgan.

Sonlarning madaniy ma’nosi masalasi tilshunoslikdan tashqari etnografiya, folklorshunoslik va madaniyatshunoslikda ham o‘rganilgan. Qadimgi Sharq va turkiy dunyoqarashda olam ma’lum bir tartib asosida tuzilgan deb tasavvur qilingan: osmon va yer qatlamlari, ufq tomonlari, vaqt davrlari muayyan son bilan ifodalangan. Shu sababli son so‘zlar nafaqat sanash, balki dunyoni tasniflash vositasi bo‘lgan. Lingvokulturologiyada bunday birliklar “madaniy kod” vazifasini bajaruvchi til belgilari sifatida talqin qilinadi, ya’ni ular orqali xalqning qadriyatlari, e’tiqodi va turmush tarzi haqidagi ma’lumot keyingi avlodlarga yetkaziladi. Lingvokulturologiya til va madaniyatning o‘zaro ta’sirini, tilda xalq madaniyatining aks etishini o‘rganadi. Uning asosiy tushunchalardan biri madaniy konnotatsiya, ya’ni so‘zning lug‘aviy ma’nosidan tashqari, unga madaniy an’ana orqali singgan qo‘shimcha mazmunni anglatadi [Телия, 1996: 215]. Masalan, *yetti* so‘zi 7 miqdorini bildirishdan tashqari, “to‘liqlik”, “ko‘plik”, “chuqurlik” kabi ma’nolarni ham ifodalaydi.

Son komponentli lug‘aviy birliklar deganda tarkibida son ishtirok etgan va ko‘chma yoki barqaror ma’noga ega birikmalar tushuniladi. Ular frazeologik birliklar (*yetti iqlim*, *ikki dunyo*, *besh barmoqday bilmoq*, *bir yoqadan bosh chiqarmoq)*, maqol va matallar (*Yetti o‘lchab, bir kes*, *Ming marta eshitgandan, bir marta ko‘rgan yaxshi*), barqaror birikmalar va nomlar (*qirq kun, ming bir kecha, besh vaqt, to‘rt fasl*), marosim va urf-odat bilan bog‘liq birikmalar (*qirq chilla, yetti pushti, qirqi, yettisi)*ko‘rinishida uchraydi. Bu birliklarning ko‘pchiligida son o‘z aniq miqdoriy ma’nosini yo‘qotib, timsoliy ma’no kasb etadi. Aynan shu jarayon, ya’ni sonning hisob vositasidan madaniy belgiga aylanishi lingvokulturologik tahlilning asosiy ob’ekti hisoblanadi. Shuningdek, bunday birliklar ko‘pincha bevosita ma’nosi bilan emas, balki majoziy, ekspressiv mazmuni bilan qo‘llanadi.

Qadimdan ko‘plab xalqlar madaniyatida ayrim sonlar muqaddas (sakral) yoki mo‘jizaviy deb hisoblangan. Turkiy xalqlar mifologiyasida ham, islomiy an’anada ham muayyan sonlar alohida ahamiyat kasb etgan. Bu tasavvurlar til birliklarida o‘z izini qoldirgan.

O‘zbek tilida eng faol timsoliy ma’noga ega son *yetti*dir. Bu sonning madaniy qiymati turkiy va Sharq mifologiyasi, shuningdek, islomiy an’ana bilan bog‘liq (yetti osmon, yetti iqlim, haftaning yetti kuni kabi tasavvurlar). Quyidagi birliklarda uning turli ma’nolari ko‘rinadi:

1)*yetti iqlim* (“butun dunyo, barcha yurtlar”): bu yerda yetti soni to‘liqlik va kenglik ma’nosini bildiradi;

2)*yetti pushti* (“yetti avlod”): nasl-nasab haqidagi tasavvurni aks ettiradi. Nikohda qarindoshlik chegarasini belgilovchi an’anaviy qarashlar shu bilan bog‘liq;

3)*yetti yot begona* (“mutlaqo begona”): son darajaning kuchliligini ifodalaydi;

4)*Yetti o‘lchab, bir kes* maqolida yetti soni ehtiyotkorlik, sinchkovlik g‘oyasini anglatadi. Bundan tashqari *yetti* ko‘plik ramzi bo‘lsa, *bir* yakuniy, qat’iy qarorni bildiradi.

Qirq soni o‘zbek madaniyatida alohida o‘rin tutadi va ko‘plik, to‘liqlik, davriylik bilan bog‘lanadi. Xalq urf-odatlarida tug‘ilgan chaqaloq, kelin yoki marhum bilan bog‘liq qirq kunlik davr muhim sanaladi (*chilla*, *qirq kunligi*, *qirqi*). Chaqaloq qirq kun davomida alohida e’tibor va parvarish talab qiladigan nozik davrni o‘taydi, qirqi chiqarilgach esa jamiyatning to‘laqonli a’zosi sifatida qabul qilinadi. Marhumning qirqi ham ruhning bu dunyodan bosqichma-bosqich ajralish davri sifatida tushuniladi. Epos va ertaklarda ham bu son keng uchraydi (*qirq qiz, qirq yigit, qirq o‘g‘ri*). Tilda *qirq* ko‘pincha noaniq ko‘plikni ifodalaydi, ya’ni “juda ko‘p” ma’nosida qo‘llanadi (*qirq xil, qirq yillik tanish*). Bu sonning nafaqat hisob, balki madaniy-marosimiy vazifa ham bajarishini ko‘rsatadi.

Ming soni cheksizlik va mo‘l-ko‘lchilikni bildiradi. *Ming bir* birikmasida esa *ming* ko‘pligiga *bir* qo‘shilib, cheksizlikdan ham ortiqlik ma’nosi hosil bo‘ladi (*Ming bir kecha, ming bir dard, ming bir xil*). Bu usul Sharq nutq madaniyatida ma’noni kuchaytirishning o‘ziga xos shakli hisoblanadi. *Yuz* soni ham ko‘pincha to‘liqlik va kuchaytirish uchun ishlatiladi (*yuz karra, yuz marta, yuz foiz*), bunda aniq hisob emas, ifodaning ta’sirchanligi muhim.

Bir soni birlik va ittifoq ma’nolarini beradi (*bir yoqadan bosh chiqarmoq, bir dil bir tan*). *Ikki* komponentli birliklarda ko‘pincha qarama-qarshilik va ikkilik

g‘oyasi namoyon bo‘ladi: *ikki dunyo* (bu dunyo va u dunyo), *ikki yuzlamachi, bir kallaga ikki xayol*. Bunda *bir* va *ikki* qarama-qarshiligi, ya’ni yagonalik va bo‘linish xalq tafakkuridagi baholovchi yondashuvni ko‘rsatadi. Ijobiy baho ko‘pincha birlik bilan, salbiy baho esa ikkilanish bilan bog‘lanadi.

Maqol va matallarda son komponenti hayotiy hikmatni ixcham va ta’sirchan ifodalash vazifasini bajaradi. Bunda sonlar ko‘pincha qarama-qarshi qo‘yilib, ma’noni kuchaytiradi. Masalan, *Yetti o‘lchab, bir kes* maqolida ko‘plik va yagonalik qarama-qarshiligi qaror qabul qilishdan oldin puxta o‘ylash zarurligini bildiradi. *Ming marta eshitgandan, bir marta ko‘rgan yaxshi* maqolida *ming* va *bir* sonlari tajriba va guvohlikning ustunligini ta’kidlaydi: bu yerda ko‘rishning qiymati eshitishdan ming barobar yuqori ekani ko‘rsatiladi. *Bir kun baxt, bir kun mehnat* kabi tuzilmalarda esa *bir* soni davriylik va almashinuv g‘oyasini anglatadi. Paremalarda son odatda aniq miqdorni emas, balki me’yor, daraja va qiymatni bildiradi, shu sababli ularni tarjima qilishda sonni o‘zgartirish ma’noning buzilishiga olib kelishi mumkin.

Shuningdek, paremalarda sonlar o‘zaro juft holda kelib, ritm va qofiya uyg‘unligini ham hosil qiladi (*bir–ikki*, *yetti–bir*, *ming–bir*). Bu hodisa xalq og‘zaki ijodining ohangdorlik va yodda qolish xususiyati bilan bog‘liq. Sonli juftliklar ko‘pincha “eng kam” va “eng ko‘p” chegaralarini belgilab, ifodaning to‘liq qamrovini beradi.

O‘zbek xalqining oilaviy marosimlarida son komponentli birikmalar alohida o‘rin tutadi. Farzand tug‘ilganda *beshik to‘yi*, *qirq kunligi*, *yettisi* kabi tushunchalar qo‘llanadi, motam marosimlarida *uchi*, *yettisi*, *yigirmasi*, *qirqi*, *yili* kabi atamalar ishlatiladi. Bu birliklarda son vaqt oralig‘ini ko‘rsatish bilan birga, marosimning ma’naviy mazmuni va ketma-ketligini ham belgilaydi. Ularning aksariyati lug‘aviy birlik darajasiga ko‘tarilgan bo‘lib, nutqda butun bir madaniy voqelikni qisqa shaklda ifodalaydi. Masalan, *qirqi* so‘zini eshitgan o‘zbek tilida so‘zlashuvchi shaxs uning ortidagi butun marosim tizimini anglaydi. Bu esa lingvokulturologik tahlilda madaniy fon deb ataluvchi hodisaning yorqin namunasidir. Marosim nomlaridagi sonlar ayni paytda ijtimoiy hamjihatlikni ham ifodalaydi: qirq kunlik yoki yetti kunlik davrlar jamoaning birgalikda qatnashishi, qo‘ni-qo‘shni va qarindoshlarning yordami bilan bog‘liq. Bunday birliklar faqat vaqtni emas, ijtimoiy munosabatlar tizimini ham o‘zida mujassamlashtiradi.

Tahlil asosida son komponentli birliklarni ma’no jihatidan quyidagi guruhlarga ajratish mumkin: ko‘plik va to‘liqlikni bildiruvchi birliklar (*yetti iqlim, ming bir, yuz karra),* daraja va kuchaytirishni ifodalovchi birliklar (*yetti yot*

begona, yuz foiz), vaqt va hayot tasavvuri bilan bog‘liq birliklar (*besh kunlik dunyo, qirq kun, ikki dunyo),* nasl-nasab va ijtimoiy munosabatlarni aks ettiruvchi birliklar (*yetti pushti, ikki oila*), hayotiy tajriba va hikmatni ifodalovchi paremalar (*Yetti o‘lchab, bir kes)*. Son komponentli birliklarda madaniy ma’lumot to‘rt qatlamda saqlanadi:

–mifologik qatlam: qadimgi dunyoqarash va sakral sonlar haqidagi tasavvurlar (*yetti, qirq*);

–diniy qatlam: islom madaniyati bilan bog‘liq tushunchalar (*besh vaqt, yetti osmon*);

–ijtimoiy-marosimiy qatlam: tug‘ilish, to‘y, motam marosimlari (*qirq chilla, yetti pushti*);

–kundalik tajriba qatlami: xalq hayotiy kuzatuvlari (*besh barmoq, bir kallaga ikki xayol*).

Bu qatlamlar bir-biri bilan chambarchas bog‘liq. Masalan, *qirq* soni ham mifologik, ham marosimiy, ham kundalik nutqda qo‘llanadi. Shuningdek, ko‘plab birliklarda son o‘z aniq ma’nosini yo‘qotib, ekspressiv va baholovchi vazifani bajaradi, bu esa ularni tarjima qilishda qiyinchilik tug‘diradi. Chunki boshqa tillarda ayni son shunday madaniy ma’no kasb etmasligi mumkin. Masalan, ba’zi madaniyatlarda *uch* yoki *o‘n ikki* soni sakral hisoblanadi, *yetti* va *qirq* esa o‘zbek tilidagidek ahamiyatga ega emas. Tarjimada bunday birliklar ko‘pincha aniq son bilan emas, ma’nodosh ifoda yoki izohlash orqali beriladi: *yetti yot begona* birikmasi “mutlaqo begona” deb o‘giriladi, *besh kunlik dunyo* esa “o‘tkinchi hayot” ma’nosida talqin qilinadi.

Qiyosiy jihatdan qaralganda, turli xalqlarda sonlarning sakral qiymati bir-biridan farq qiladi. Masalan, nasroniy madaniyatida *uch* (uchlik) va *o‘n ikki* (o‘n ikki havoriy) sonlari muhim o‘rin tutadi, xitoy madaniyatida *sakkiz* soni omad bilan, *to‘rt* soni esa baxtsizlik bilan bog‘lanadi, o‘zbek va umuman turkiy madaniyatda esa *yetti* va *qirq* sonlari yetakchi hisoblanadi. Bu farqlar lingvokulturologik tadqiqotlarda sonlarning universal emas, balki madaniy jihatdan belgilangan belgilar ekanini ko‘rsatadi. Shu bois son komponentli birliklarni chet tiliga o‘girishda madaniy ekvivalentlikni saqlash alohida e’tibor talab qiladi.

Shuni ham alohida ta’kidlash lozimki, son komponentli birliklarning madaniy mazmuni davr o‘tishi bilan o‘zgarishi mumkin. Ayrim marosimiy birikmalar kundalik hayotdan chiqib bormoqda, ba’zilari esa nutqda faqat ko‘chma ma’noda saqlanib qolmoqda. Biroq paremalar va barqaror birikmalar

milliy xotirani saqlovchi vosita sifatida o‘z ahamiyatini yo‘qotmayapti. Shu bois son komponentli birliklar milliy-madaniy o‘ziga xoslikni ko‘rsatuvchi muhim ko‘rsatkichdir.

Umuman olganda, son komponentli birliklar o‘zbek tilining boy frazeologik fondini tashkil etadi va ularda xalqning ming yillik tajribasi, e’tiqodi va estetik didi mujassam. Ularni tizimli o‘rganish, semantik va madaniy qatlamlarini aniqlash, qiyosiy aspektda tahlil qilish lingvokulturologiyaning dolzarb vazifalaridan sanaladi. O‘zbek tilidagi son komponentli lug‘aviy birliklar faqat miqdorni emas, balki madaniy-semantik ma’noni ifodalaydi. Eng faol timsoliy sonlar yetti, qirq, ming (bir), bir, ikki va besh bo‘lib, ular ko‘plik, to‘liqlik, daraja, nasl-nasab va vaqt tushunchalari bilan bog‘lanadi. Bu birliklarda mifologik, diniy, marosimiy va kundalik tajriba qatlamlari uyg‘unlashgan, shu sababli ular milliy dunyoqarashni aks ettiruvchi muhim ko‘rsatkich hisoblanad

ADABIYOTLAR

1. Гумбольдт В. фон. О различии строения человеческих языков и его влиянии на духовное развитие человечества // Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984.

2. Воробьёв В.В. Лингвокультурология (теория и методы). – М.: РУДН, 1997.

3. Телия В.Н.Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996.

4. Маслова В.А. Лингвокультурология. – М.: Академия, 2001.

5. Mahmudov N., Nurmonov A. O‘zbek tilining nazariy grammatikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1995.

6. Safarov Sh. Kognitiv tilshunoslik. – Jizzax: Sangzor, 2006.

FRAZEMALARNING LINGVOMADANIY TAHLILI

LINGUOCULTURAL ANALYSIS OF PHRASEMES

DOI: 10.52773/tsuull.conf.2026.10.16/MYJM5772

Xolmo‘minova Hulkar Abdurasul qizi
Alisher Navoiy nomidagi
Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti
universiteti magistranti

MUNDARIJA

KIRISH SO‘ZI		
Sirojiddinov Sh.S.	O‘zbek tilining xalqaro nufuzini oshirish zarurati	**6**
I. O‘ZBEK TILINING JAHON TILLARI TIZIMIDAGI O‘RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI		
Xolmanova Z.	O‘zbek tilining jahon tillari tizimidagi mavqeyini belgilashda lingvodidaktikaning o‘rni	**9**
Abdushukurov B.	Alisher Navoiy asarlaridagi qadimgi turkiy fe’llar semantikasi	**16**
Xudoyberdiyev J.	Mahmud Koshg‘ariy – singarmonizmning birinchi nazariyotchisi va ovrupolik olimlarning singarmonizm haqidagi xato qarashlari	**30**
Abdurahmanova M.	Alisher Navoiy merosi psixolingvistik talqinda	**45**
Xolmurodova M.	“Nasoyim ul-muhabbat” asaridagi tabobatga doir ayrim arabcha so‘zlar	**51**
O‘razova I.	Ot frazemalarning grammatik funksiyasi (Alisher Navoiy “Xamsa”sidagi frazemalar misolida)	**56**
Maxkamova D.	O‘zbek tili axborot-kommunikatsiya texnologiyalari	**60**

	terminologiyasi taraqqiyoti va tadqiqi	
Oripova M.	Sinestezik metaforalarda sezgilar interperatsiyasi	**66**
Muratova N.	Tilak va tabrik nutqiy aktlarida kommunikativ taktikaning tanlanish xususiyatlari	**72**
Abdullayeva G.	Folklor diskursida o‘xshatishlarning semantik-struktur va kognitiv tahlili	**78**
Xayrullayeva R.	Kichraytirish-erkalash shakllarining pragmatik ifodalanishi	**86**
Jumaniyozova Ch.	Sifat so‘z turkumida obyektiv va subyektiv belgilarning ifodalanishi	**90**
Abduvaliyeva K.	“Shajarayi turk” asaridagi ba’zi urug‘ nomlarining etnotoponim sifatidagi tahlili	**95**
Mullaboyeva Sh.	O‘zbek tilida o‘xshatishlar asosida estetik bahoning ifodalanishi	**107**
Mamadoliyeva M.	Graduallik kategoriyasining lingvistik tabiati va uning turdosh hodisalar bilan munosabati (Xayriddin Sultonov va Iqbol Mirzo asarlari misolida)	**115**
Mamarasulova M.	O‘zbek tili fonosemantik tahlilining fonologik asoslari	**130**
Siddiqova N.	O‘zbek xalq maqollaridagi eskirgan leksika: tarkibi,	**132**

	variantlanishi va lingvopoetik vazifalari	
Yusupova A.	Konseptlarning metaforik ifodalanishi va tahlil shakllari	**144**
O‘ralova N.	O‘zbek tilshunosligida parsellyatsiya hodisasi, uning sintaktik tavsifi va ega-kesim munosabatidagi o‘rni	**150**
Maxmudova M.	Kelishik kategoriyasining o‘rganilish tarixiga doir ayrim mulohazalar	**158**
Nurmatova S.	O‘zbek tilida rang ifodalovchi birliklarning lingvokognitiv strukturasi va konseptualizatsiya masalalari	**168**
Keldiyorova Z.	O‘zbek tilidagi shikoyat matnlarida nutqiy aktlarning ifodalanishi	**174**
Aliqulova Z.	Toponimlarning axborotni saqlash va uzatish xususiyatlari	**178**
Jurayeva Sh.	Hurmat kategoriyasining lisoniy birliklar bilan ifodalanishi	**183**
Karimova U.	Kultegin bitiktoshidagi xarakter-xususiyat bildiruvchi sifatlar tahlili	**188**
II. O‘ZBEK TILINI XALQARO MAYDONDA TARG‘IB QILISH STRATEGIYALARI		
Shamsiyeva M.	Peyzaj matnlari orqali turizmni rivojlantirish istiqbollari	**194**

Jo‘rayeva M.	Matnni tushunishda asar sarlavhasining ahamiyati	**201**
III. GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY TIL VA MADANIYATNI SAQLASH MASALALARI		
Ashirboyev S.	Adstrat sharoitidagi turkiy shevalarning o‘zaro ta’siri masalasi	**205**
Farhad Rahimi	Yakşı/ ĥoş, yap/ lap, ķop/ köp/ ĥob, appaķ/ pāk kelimeleri üzerine On the words yakşı/ ĥoş, yap/ lap, ķop/ köp/ ĥob, appaķ/ pāk	**210**
Xakimova M.	O‘zbek tilidagi metaforik konseptuallashtirishning milliy xususiyatlari	**232**
Abbozov O.	So‘x toponimlarining lingvomadaniy xususiyatlari	**238**
Komilova G.	O‘zbek tilida qadriyatlar tipologiyasining lingvistik verbalizatsiyasi	**245**
Xomidova M.	Zamonaviy o‘zbek badiiy matnlarida ertak elementlarining intertekstual xususiyatlari	**253**
Həsənzadə Səmra	Qrammatik metaforun türk dillərində reallaşması (özbək dilinin materiallari əsasinda)	**261**
Davronova Z.	Antroponimik freymlarda registrdan og‘ish fenomini (Cho‘lponning “Kecha va kunduz” romani misolida)	**272**

Tursinbayeva Sh.	Badiiy matnda onomastik birliklarning lingvomadaniy imkoniyatlari	**276**
Bekmuradova I.	O‘zbek tilidagi ijobiy fe’l-atvor leksemalarining semantik tasnifi	**283**
Imomova I.	Fitratning dramatik asarlarida maqollarning qo‘llanilishi va funksional-semantik xususiyatlari	**291**
Turgunboeva D.	Globallashuv sharoitida o‘zbek va ingliz lingvomadaniyatida miqdoriy me’yor	**297**
Amrullayeva M.	O‘zbek tilida inson xarakterini ifodalovchi frazemalarning semantik mikromaydonlari	**305**
Abdug‘afurova A.	Lingvomadaniy kodlarning poetik faollashuvi: Faxriyor va Ulug‘bek Hamdam she’riyati qiyosida	**312**
Muzaffarova Z.	Badiiy matnda qo‘llangan metaftonimik birliklarning kognitiv xususiyatlari	**322**
Jumayeva M.	Son komponentli lug‘aviy birliklarning lingvokulturologik tahlili	**327**
Xolmo‘minova H.	Frazemalarning lingvomadaniy tahlili	**333**
IV. O‘ZBEK TILINI O‘QITISHNING ZAMONAVIY METODLARI VA XORIJIY TAJRIBA		

Xusanova N.	Raqamli ta’lim muhitida o‘qish savodxonligi transformatsiyasi vositasida boshlang‘ich o‘quvchilarning kreativligini shakllantirish	**337**
Mamirova X.	Bolalarda ko‘p ma’noli so‘zlarni o‘zlashtirishning psixolingvistik mexanizmlari va til ta’limiga ta’siri	**344**
Arolova N.	Maktabgacha yoshdagi o‘zbek bolalari nutqida sintaktik tejamkorlik	**351**
Mirnosirova D.	Nutqiy ijod haqidagi nazariy qarashlar talqini	**356**
Nurboboyeva R.	Erta yoshdagi bolalar ta’limida adabiyotning tutgan o‘rni	**363**
Keldiboyeva M.	O‘zbek tili omonimlarini o‘zlashtirishda kontekst va assotsiatsiyaning psixolingvistik roli	**369**
V. TARJIMA VA LINGVOMADANIY ALOQALAR: XALQARO HAMKORLIKNING MUHIM OMILI SIFATIDA		
Mustafa Said Arslan	Türkiye türkçesi ve özbek türkçesi arasindaki yakinliğin öğretimdeki yansimalari: özbek türkçesi öğretiminde karşilaşilan sorunlar ve öneriler	**378**
Kalanova D.	O‘.Hoshimov “Dunyoning ishlari” asarining koreyscha tarjimasida milliy-madaniy realiyalarning berilishi	**389**

Muhammadiyeva D.	Ko‘p tilli parallel korpusning tarjima birliklarini qiyosiy o‘rganishdagi imkoniyatlari	**400**
Abbasova Ş.	Özbek Yazı Dili ve Azerbaycan Türkçesi'nin Ağızlarında Akrabalık Terimleri	**411**
Qarshiyev K.	Badiiy tarjimaning adabiy-estetik tafakkur evolyutsiyasiga ta’siri (Jamol Kamolning tarjimonlik faoliyati misolida)	**418**
Rahimova Z.	Parallel korpuslarning tarjimashunoslik va qiyosiy tilshunoslikdagi ilmiy ahamiyati	**428**
Bozorova S.	Rus tilidagi ayrim gippologik birliklar tadqiqiga doir	**433**
Axmedova N.	O‘zbek va ingliz tillarida ruhiy holat birliklarining semantik farqlari va kontekstual tarjimasi	**442**
Davlatova R.	Sun’iy intellekt asrida inson nutqi, tilni idrok etish va psixolingvistik jarayonlar	**448**
Turdiyeva R.	Ingliz, qoraqalpoq va o‘zbek tillaridagi maqollarda zoonimlarning lingvokognitiv tahlili (“bo‘ri” misolida)	**462**
Ataniyazova S.	O‘zbek va ingliz tillarida mayl, zamon va modallikning muloqot xulqidagi funksional-uslubiy imkoniyatlari	**466**
Sayfiyeva K.	O‘zbek va ingliz fitonim komponentli maqollarida inson	**472**

	konseptining kognitiv metaforik modellari	
Tillayeva O.	O‘zbek va turk maqollarida erkak konseptining semantik maydoni	**485**
Musurmankova Sh., **Abdullayeva D.**	“Ikki eshik orasi” romanidagi murojaat birliklarining lingvomadaniy xususiyatlari va tarjima muammolari	**495**
Abdullayeva M.	Ingliz va o‘zbek maqollarida nutqiy antonimiyaning lingvokognitiv xususiyatlari	**502**
VI. AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA RAQAMLI MUHITDA O‘ZBEK TILINING RIVOJI		
Abjalova M.	O‘zbek tili multikorpusida aksentologik korpus va uning ahamiyati	**513**
Elova D.	O‘zbek normativ-huquqiy matnlarini lingvo-mantiqiy annotatsiyalash mezonlari	**524**
Kasimova Z.	O‘zbek tili iboralar korpusini yaratishning lingvistik va kompyuter asoslari	**534**
Nurullayeva O.	Barqaror birikmalar resurslari va parallel korpus uchun baza tuzish mezonlari	**542**
Musulmonova K.	Lingvistik ekspertologiyada matn identifikatsiyasi bo’yicha ekspert xulosalarini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari	**550**

Umarova Sh.	Kollokatsiyalarni korpus asosida aniqlashning nazariy va metodologik asoslari	**556**
Akramdjanova M.	Parallel korpusning madaniyatlararo kommunikatsiyadagi o‘rni	**564**
Buronova R.	Raqamli muhitda o‘zbek tilidagi neologizmlarning shakllanishi	**570**
Shodmonaliyeva Y.	Sentiment tahlilda tasdiq-inkor emojlarining diskursiv va pragmatik funksiyalari	**576**
Rayimjonova M.	Rauf Parfi she’riyatining leksik-statistik xususiyatlari	**591**
VII. XALQARO TA’LIM DASTURLARI VA O‘ZBEK TILI: IMKONIYAT VA ISTIQBOLLAR		
Mirzəli Məleykə	Azərbaycanda özbək dilinin tədrisi: təcrübə və perspektivlər (bakı slavyan universitetinin timsalında)	**595**
Iskandarova G.	O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganishda so‘z ma’nolarini o‘zlashtirish	**603**
VIII. O‘ZBEK TILI VA DIPLOMATIYA: XALQARO MUNOSABATLARDA TILNING O‘RNI		
Темирова Б., **Темирова М.**	Кыргыз, өзбек тилдери жана алардын адабий-маданий байланыштардагы ролу	**610**

Nazarov Q.	O‘zbek diplomatik diskursida metaforalarning kommunikativ-pragmatik xususiyatlari	**620**
IX. ILMIY TADQIQOTLAR VA LINGVISTIKADA XALQARO HAMKORLIK MASALALARI		
Berdak Yusuf	O‘zbek tilining shakllanish jarayoni va eski o‘zbek tili terminlari	**626**
Qurbonova M.	Xarizmatik nutq haqidagi nazariy qarashlar talqini	**632**
Umurzoqova M.	Erkin A’zam asarlarida lisoniy shaxs tiplari	**640**
Mirzaali Malika	O‘zbek tılının mavsumıy marosımlar leksıkasıda turkıy areal mavqeyı	**646**
Məmmədova A.	Xarəzm Türkcəsində Və Müasir Özbək Dilində Qohumluq Terminlərində Cins Kateqoriyasinin İfadəsi	**661**
Tuxtasinova M.	L.Z.Budagov lug‘atidagi umumturkiy leksik fond: “tur.” pometali leksemalarning tarixiy-qiyosiy tahlili	**670**
Abdullayeva S.	So‘z yasalishını qıyosıy-tıpologık tadqıq etısh metodologıyası va tahlıl mezonları	**681**
Xasanova G.	Kinesikaning lingvistik tadqiqi: shakllanish tarixi va kommunikativ funksiyalari	**688**

Rajabov N.	O‘zbek tilida ng fonemasining talaffuzi, imlosi va tarixiy taraqqiyoti	**695**
Mirzayeva G.	O‘zbek tilida tovush o‘zgarishlarining neyrolingvistik asoslari	**699**
Arislanova M.	She’riy matnning konseptual tizimi va lingvokognitiv xususiyatlari (Erkin Vohidov ijodi misolida)	**706**
Muhammadiyeva M.	“Shum Bola” qissasidagi ba’zi polisemantik leksemalar tahlili	**717**
Abdullayev G‘.	Fitrat she’riyatidagi turkiy so‘zlarning emotsional-ekspressiv xususiyatlari	**722**
Tursunova S.	Ironiyada implikatura fenomeni va yashirin ma’no mexanizmlari	**726**
Turobova N.	Badiiy diskursda morfologik vositalarning pragmatik xususiyatlari	**737**
Utegenova O‘.	O‘zbek tilida tasviriy ifodalarning badiiy matnda qo‘llanilishi	**744**
Komilova G.	Tarixiy-badiiy matnlar korpuslarini yaratish zarurati va ularni semantik modellashtirish masalalari	**749**
Haydaraliyeva Sh., Mo‘minova M.	O‘zbek tili leksikasining taraqqiyot tamoyillari va semema tushunchasi	**759**

Axmedova M.	Diskurs tushunchasining lingvistik talqini: nazariy yondashuv va ilmiy qarashlar	**768**
Komilova Sh.	Lingvokultrologiyada evfemizm va milliy mentalitet: ayollar nutqi misolida nazariy talqinlar	**774**
Suyunova D.	“Boburnoma” dagi leksik qatlamlarning “Boburiynoma”da badiiy qayta faollashuvi: leksik-semantik va funksional-uslubiy tahlil	**780**
Maqsudaliyeva Y.	Lingvistik ekspertiza va lingvokriminalistik tahlil: nazariya va amaliyot	**786**
Abdurasulova D.	O‘zbek qizlari nutqidagi neonim va slenglarning pragmalingvistik tadqiqi	**792**
Majidova M.	Tibbiy soha rahbarlari kinesik nutqining lingvosomatik tadqiqi	**797**
Abdullayeva I.	Gender qadriyatlarning aksiolingvistik tahlili	**802**
X. O‘ZBEK TILINING OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI VA MEDIA MAKONIDAGI O‘RNI		
Saydaliyeva M.	Kinodiskurs multimediali muloqot tizimi sifatida	**809**
Otaxonova S.	Mediamatnlarda antroponimlarning pragmatik imkoniyatlari	**813**